

S Davidem na jevišti života

Čtení: Sk 17,24-28 | Text: Žalm 63 | Kladno, 26. listopadu 2017

„David na scénu, David na scénu, za tři minuty začínáme, sto padesátá repríza představení David král, třetí dějství - V poušti,“ slyším po sto padesáté chraplavý hlas z divadelní rezie. Už jsem dávno připravený, ještě dokouřit cigaretu, pozor na umělý vous a jde se na věc. Lehká tréma na začátek a opona jde nahoru, lidé dopili obligátní sklenku šampaňského a v potměšlém sále čekají, co bude dál.

„Bože, ty jsi můj Bůh! Hledám tě za úsvitu, má duše po tobě touží,“ začínám svůj monolog na scéně, která má kulisami připomínat poušť – vyschlou, prahnoucí, bezvodou. Vyschlo v krku, pravda, mám. Kulisy moc nevidím. Scéna je nasvícena jen jemně. Děj se odehrává časně ráno a teprve se rozednívá. Taková hodina mezi psem a vlkem. Kolik lidí v tu chvíli blaženě spí a kolik jiných spát pro úzkost nedokáže! Kolik lidí se v tu chvíli rodí a kolik umírá, přemítám. „Má duše po tobě žízní. Mé tělo touhou po tobě hyne ve vyschlé, prahnoucí, bezvodé zemi.“

Jestlipak zaplněnému sálu přede mnou dojde ta souvislost? Dokážu dobře zahrát, v jaké jsem tísní? Hlavní protagonista, kterého hraju, král David, je na útěku. Král na útěku. A ještě tak slavný. Jak podivné. Musel jsem si to najít v Bibli. Král je na útěku a v nebezpečí - před svým vlastním synem Abšalomem, který vyvolal revoluci a chce svého otce svrhnout z trůnu.

„Proto tě vyhlížím ve svatyni, Bože, chci spatřit tvoji sílu a slávu,“ pokračuju v textu své role. Slavný král na úprku před svým synem. Jde o život. Pěkný malér, ještě že to je jenom divadlo, napadá mě. Ale pak si vzpomenu na svého vlastního syna. Naposled jsme se viděli předloni o Vánocích. Z jejich domu jsem se musel odstěhovat, snacha mě nesnesla. Dodnes to nedokážu pochopit a je mi to líto. Neumím se synovi sám ozvat. Proč se vlastně před ním skrývám? Jaká je tady moje role? Už ne na divadle, ale v životě, ptám se sám sebe.

„Tvé milosrdenství je lepší než život, mé rty tě chválí zpěvem.“ Tohle pokaždé musím zahrát hodně soustředěně, aby mi to lidi věřili. Víte, jde mi to trochu proti srsti. Já asi rozumím, co tím chtěl král říct. Ale stejně – představuju si lidi pod pódiem a jejich příběhy. Vykládejte matce, které umřelo dítě, že Boží milosrdenství je lepší než život. Vykládejte to člověku, kterému diagnostikovali zhoubný nádor. Vykládejte to tomu, který se už mockrát zklamal a nevěří, že by mohlo být ještě něco po životě.

Jak je, Bože, tvoje milosrdenství lepší než život? Život je přece dar, dar od tebe, tak nás to doma učili a já to tak cítím dodnes. To mám tím darem života pohrdat? Jak to ten král myslel? Třeba tak, že když ho syn Abšalóm chytí a zle se mu povede, ještě to neznamená, že ho Bůh pustil ze zřetele? A jestli ano, platí to i pro mě? Platí, že když už se s mým synem a jeho rodinou třeba nikdy nedáme dohromady, přece není všechno navěky ztracené? Že jsi mě Ty, Bože, přece nepustil ze zřetele?

„Tvé milosrdenství je lepší než život, mé rty tě chválí zpěvem.“ Opakuji tu repliku, ač to tak ve scénáři není. Ale dnes, dnes to tam dám. A budu myslet na ty mámy zemřelých dětí a na ty lidi s rakem v těle a na ty lúzry a ztroskotance života – a budu jim přát tuhle havlovskou naději, která neznamená, že všechno dobře dopadne, ale že život má smysl a cíl, protože je v dobrých rukou, bez ohledu na to, jak zrovna tahle věc dopadne. A to i tehdy, když to moc bolí. Kéž bych to tak i já dokázal vnímat.

„Bože, ty jsi můj Bůh! Hledám tě za úsvitu, má duše po tobě touží,“ vracím se ještě jednou k refrénu, úvodní replice. Za úsvitu. To víte, my herci. Za úsvitu většinou nevstáváme, někdy možná spíš ještě bdíme z předešlé noci. Bůh mi naštěstí dopřává dobrý spánek, takže úsvit bezpečně prospím. Ale taky byly časy, kdy jsem v těžkých chvílích nemohl dočkat rána. Možná to ty mámy bez dětí a lidi s rakovinou mají podobné. Pro ty, kdo trpí nějakou bolestí a mají bezesné noci, bývá úsvit těžký. Už nemohou, už to trvá dlouho a ještě to bude trvat dlouho. Ještě je daleko rytmus dne, který přinese nějakou pomoc, nějaký posun nebo aspoň rozptýlení. Ale už je tu náznak, rodící se světlo, naděje nového dne.

„Proto ti žehnám po celý život, v tvém jménu pozvedám dlaně. Má duše se sytí nejtučnější stravou, moje rty plesají, má ústa zpívají chválu.“ Obdivuju Davida. V těžké krizi a zpívá si. To nemá strach? V písničce jsme zpívali, že „Boží dar písne nám pomáhá z tísně.“ Asi na tom něco bude. Obdivuju Davida, kterého v našem divadle hraju já. Jo, měl i svoje chyby a nadělal jich celkem dost. Ale jedno mu nejde upřít - že se dokázal opravdu spolehnout na Boží pomoc. Co ho k tomu vedlo a motivovalo zrovna uprostřed nehostinné pouště, za úsvitu v hodině mezi psem a vlkem, kdy dost možná v úzkosti nemůže dočkat rána? On se raduje? No, ne tak docela. Nekřepčí a netancuje, jak to známe z jiných dějství jeho příběhu. On žije tou před chvílí vyslovenou nadějí, že Boží milosrdenství je víc než život. On to pochopil, nebo spíš mu bylo dáno to pochopit a teď se z toho tiše raduje. A zpívá si. Navzdory okolnostem, navzdory tomu, že ho stíhá jeho vlastní syn a on se před ním schovává ve vyprahlé poušti. Kéž bych to uměl! Kéž

bychom to uměli, zpívat písně chvály, i když se nám nedaří vše, jak jsme si přáli. To budeme zpívat na konci. Ale u konce ještě nejsme. Davidův úsvit ve vyprahlé, bezvodé poušti, pokračuje. A pokračuje také Davidova modlitba.

„Když si tě na lůžku připomínám, o tobě rozjímám za nočních hlídek, že jsi mou pomocí býval, ve stínu křídel tvých plesám.“ Aha, už mi to trochu dochází. Ten moudrý král to měl promyšlené, promodlené, „promeditované“. On učinil s Boží blízkostí nějakou zkušenost, a to zkušenost pozitivní. Sám tomu ale šel naproti, udělal si čas. Neusnul jako já, sotva večer ulehnu, ale na lůžku si Boží působení připomínal a za dlouhých nocí o něm soustředěně přemýšlel. A teď – teď uprostřed momentální krize dokáže nahlédnout celou tu stopu Božího působení v příběhu svého života. „Ve stínu tvých křídel plesám, protože jsi býval pomocí,“ zpívá král. Copak král. Ale já, já to, Bože, chci taky vidět, i když nejsem král David a jenom nosím na divadle jeho kostým. Chci taky dokázat vyhlédnout ze svého zkrouceného posazení, které vidí jen to, co je špatně teď a tady. Já chci, Bože, vidět, nahlížet věci pod zorným úhlem tvé věčnosti. Prosím, pomoz mi s tím.

Můj monolog se chýlí ke konci. Divadelní scéna, kulisy i herci se mění, představení pokračuje a graduje. Ještě závěr, děkovačka, potlesk, rychle do šatny, káva, cigareta, režie se loučí a děkuje za stopadesátou reprízu Krále Davida. Většina kolegů slaví a zdrží se dnes o něco déle. A David? Do divadelního klubu na jedno dnes nepůjdu. Nějak mě to vzalo víc než obvykle. Nutí mě to přemýšlet a neustále, jako mantra, mi naskakuje jedna replika: „Má duše přilnula k tobě, tvá pravice mě pevně drží.“ Má duše přilnula k tobě. Jo, tomu ozumím. Má duše, moje já, moje nitro, moje ego touží po Boží blízkosti. Vlastně jsem pořád tak trochu v roli krále Davida a nechce se mi z ní cestou z divadla vystoupit. Kolik takových Davidů chodí po světě? Kolik z nás z celého srdce a celou svou duší touží po Bohu, i když ho třeba nepojmenovávají?

Je další den. Úsvit jsem, chvála Bohu, prospal a teď jedu natáčet do rozhlasu. A cestou mi to zase zní v hlavě: „Má duše přilnula k tobě, tvá pravice mě pevně drží.“ Přemítám, že to jsou vlastně dvě výpovědi: „Má duše přilnula k tobě“, to je výpověď o mně. O lidské aktivitě hledající a nacházející ve světě Boží přítomnost. To druhé, totiž že „tvá pravice mě pevně drží“, je výpověď o Bohu, o Boží aktivitě, která hledá a nachází člověka.

Ve staré budově Českého rozhlasu na pražských Vinohradech je jeden z posledních pražských páternosterů, tedy oběžných výtahů s řetězem kabin, které neustále jedou zároveň nahoru i dolů. Páternoster se mu říká snad proto, že kabiny jsou zavěšeny na smyčce jako korálky na růženci, podle něhož se někteří křesťané modlí třeba Modlitbu Páně, Otčenáš, tedy Pater noster.

Já se teda růženec nemodlím. Ale když stoupám zdviží vzhůru do studia, tak mi ta modlitební symbolika trošku dochází – kabina jede nahoru jako mé volání k Bohu, mé přichýlení k tomu, co mě převyšuje, k čemu vzhlížím, k čemu se podobně jako král David obracím. A kabina, která jede dolů, to je ta Boží odpověď, to, že o mně Bůh ví, že mu můžu patřit, že mě drží jeho ruka, že do mých průsvihů tady dole dohlédne. Obojí je obraz Davidovy modlitby – pohyb vzhůru jako Davidova nebo moje, zkrátka lidská iniciativa, která se po Bohu ptá a která po něm touží, ale i Boží odpověď, která sestupuje jakoby shůry, a naplňuje člověka pokojem, nadějí, dobrým výhledem.

Jezdím už dlouhou chvíli rozhlasovým páternosterem stále dokola nahoru a dolů. Paní v recepci na mě udiveně pohlíží, ale mně je to jedno. Já chci ještě chvíli naslouchat té symbolice nekončícího cyklu lidských otázek i Boží odpovědí.

Pak ale zjišťuji, že v jednom detailu to přirovnání pokulhává. Páternoster je přece zkonstruován tak, že kabinky jsou závislé jedna na druhé. Ale v tom Davidově žalmu, v té modlitbě člověka v davidovské situaci, je to jinak. „Má duše přilnula k tobě, tvá pravice mě pevně drží.“ Má duše lne, ale tvá pravice pevně drží. Slyšíte ten rozdíl? Má duše se přichyluje, přimyká se, tíhne k Bohu, ale stejně nebude nikdy hotová. Stejně všechny mé pokusy držet už napořád Boha v hrsti budou zase jen pokusy. Ta zdviž jedoucí vzhůru nedojede až do nebe. A z vlastní zkušenosti vím, že někdy duše k Bohu tíhne v zápase téměř existenciálním, zato někdy, když je klid a všechno v pořádku, tak to s tím tíhnutím není tak žhavé. Naproti tomu Boží pravice, ta pevně, fortelně, stále a jistě drží. Ať mám lepší nebo horší den, ať se směju nebo pláču. Boží pravice mě už dávno pevně drží. Ať jsem zdravý nebo nemocný, ať mě provází radost nebo bolest, ať za úsvitu blaženě spím nebo v úzkosti vyhlížím ráno, Boží pravice mě pevně drží.

Večer zase hrajeme Krále Davida. Po sto padesáté první. Myslel jsem, že mám hlavní postavu po tolika reprízách přečtenou dokonale. Ale vidím, že je spousta věcí, na které ještě musím přijít. A taky spousta těch, jimiž se můžu nechat znovu oslovit, inspirovat. A říci o nich těm, které mám kolem sebe. Třeba zase v divadle. A tam, kde slova nestačí, zbývá třeba písnička. (Má číslo 610.)